

daleč ni rešeno in gotovo naša katoliška stranka še manj ve kako pot do njega rešitve, kakor narodna. Po shodih se navadno tudi zabavlja čez slabo gospodarstvo pri deželi. Govori se, da sta se gledališče in deželna bolnica prepotratno zidali. Mi tukaj ne bomo v tem oziru zagovarjali narodne stranke, ker nje v tem oziru krivda ne zadene. Naša katoliška stranka ima svoja zastopnika v deželnem odboru, ki bi pač lahko ondu ugovarjala gospodarstvu, če je res slabo. Kolikor je nam znano, sta gospoda večinoma z vsem zadovoljna, posebno za lepo zgradbo gledališča sta bila jako naudušena. Lepo pa ni z vsem biti zadovoljen, ko se stvar razpravlja, potem pa po shodih kričati o slabem gospodarstvu. Dobro, če vam dr. Papež ne gospodari dobro, pa poiščite koga družega. Če dež. glavar Detela ni dober gospodar, ga pa pri volitvah ne volite. Če proti njima nastopite, narodna stranka vam ne bode delala ovir.

Shod, ki ga je narodna stranka bila sklicala v Stari trg, ste razgnali, da poslanci niso mogli poročati svojim volilcem. Katoliška stranka se sicer izgovarja, da je formalno pravilno postopala. Mi tukaj tega ne bomo preiskovali, a postopala je po receptu, po katerem postopajo nekatere stranke na Dunaji. Na Dunaji kadar se kak tak poskus posreči, tista stranka, katera skliče shod, do besede ne pride, in navadno pride do pretepa. Blizu tako je bilo v Starem trgu. Namen je bil tisti, da govornikom narodne stranke ne puste do besede, ker so prireditelji demonstracije imeli povod se bati, da prebivalstvo ne sliši družega zvonu, posebno da ne zve, s kom se bratijo na Dunaji pristaši tiste stranke, ki na Notranjskem liberalizmu napoveduje boj.

Vse to rovanje je imelo namen pripraviti pot za samostojno postopanje pri volitvah. Sedaj je volilni odbor katoliške stranke že napovedal boj pri deželnozborskih volitvah. Izgovarjajo se, da so prisiljeni začeti lastno akcijo, zaradi napadov narodne stranke. Vse je bilo že poprej dogovorjeno, že v decembru so se o tem posvetovali. Le lepi se hočejo nekateri gospodje delati. Če bi jim bilo za spravo, bi ne bili hujskali naroda proti narodni stranki po deželi. Mirovali bi bili, kakor je mirovala narodna stranka od ljubljanskega potresa. Od ljubljanskega potresa do starotrškega shoda je bilo dovolj časa, da bi se bili lahko že dogovorili o kakem skupnem postopanju, ako bi bili imeli resno voljo. Te resne volje pa naša katoliška stranka ni pokazala, ker hoče imeti razpor za vsako ceno.

Politični pregled.

Krščanski socijalisti. — Tržaška „Edinost“ se čuti jako žaljeno zaradi našega članka o federalizmu, ker smo v njem se izrekli proti kršč. socijalistom in posebno zopet zatrjuje, da ni vse jedno, kdo zmaga pri volitvah na Dunaji. Po njenem mnenju bi bilo mnogo bolje, ako zmagajo krščanski socijalisti. Nas pa „Edinost“ o tem dosedaj še ni prepričala. Razložek je mej nemškimi liberalci in krščanskimi socijalisti tudi v narodnem oziru gotovo, a le ta, da so poslednji še bolj

nasprotni Slovanom. Kar pa „Edinost“ piše o tem, kako je Čeh bolj spoštovan na Dunaji, nego je bil nekdanj, to pač dokazuje, da precej površno opazuje vse dogodke. Krščanski socijalisti imajo pač pri tem malo zaslug. Čehi so bili na Dunaji smešna figura, dokler jih niso spoznali. Ko so Čehi prišli v državni zbor, so hitro Dunajčanje slutili, da imajo Čehi nadarjene ljudi, ki se morejo meriti z Nemci in to je pač moralo ves položaj premeniti. Poleg tega so pa dunajski Čehi se bolje organizovali, in to je jim tudi pridobilo spoštovanje. Nekoliko se seveda zaradi volitev bolj ozirajo na Čeha, ker jih potrebujejo. Da pa bolje spoznamo krščanske socijaliste, povedati moramo še, da je bil zadnje dni prepovedal dr. Lueger nekemu Čehu na nekem shodu češki govoriti, češ uradni jezik v Avstriji je nemški. Glede gospodarske politike pa tudi ni vse tako lepo, kakor se vidi. Omenimo le, koliko so krščanski socijalisti še nedavno zabavljali čez bogate dunajske mesarje, a sedaj so pa jim tisti mesarji najpoštenjši moške dela, ker jih upajo potrebovati pri volitvah. Ravno tako bode še marsikaka druga gospodarska točka krščanskih socijalistov se izgubila. Pomisliti je pa tudi, da krščanskosocijalna stranka baš zaradi tega utegne nam še nevarnejša postati, nego liberalna, ker pridobiva vpliv, dočim ga druga zgublja. Naše mnenje je, da dunajski Slovani najpametneje store, da krščanskih socijalistov ne podpirajo preveč goreče, dokler bodo ti tako naglašali svoje nemško stališče, kakor ga sedaj.

Goriški mestni zbor se je čutil razžaljenega, da sta dva slovenska poslanca malo pojasnila v državnem zboru samovoljno postopanje mestnega oblastva proti Slovencem. Sklenil je neki protest proti temu, v katerem pa nič ne oporeka, da ni res, kar se mu je očitalo. Sklenilo se je tudi pritožiti na ministerstvo proti ukazu deželnega šolskega sveta, da se mora slovenska šola otvoriti že dne 15. septembra in da je župan za to odgovoren. Vidi se, da bi radi še za jedno leto osnovo slovenske šole zavlekli. Nadejamo se, da se vlada od mestnega zastopa goriškega ne bode dala ugnati v kozji rog. Upravno sodišče je dosti zgodaj izreklo svojo razsodbo, da so imeli čas za slovensko šolo vse potrebno preskrbeti, ako so le dobro voljo imeli. Na ukaz dež. šolskega sveta jim niti čakati ni bilo treba.

Novo ministerstvo. — Govori se, da se jeseni državnemu zboru predstavi že novo ministerstvo. Predsednik mu bode grof Badeni, kateri bode tudi vodil ministerstvo notranjih stvari. Baron Gauč postane zopet učni minister, Chlumecy bode pa trgovski minister. Kdo prevzame druge portfelje še ni nič določeno. Misli se, da se osnuje novo komunikacijsko ministerstvo, in sekcijski načelnik Witteck postane komunikacijski minister. Grof Badeni je te dni bil pri cesarji v Ischlu in se je menda posvetoval o sestavi nove vlade. Definitivni nalog, da naj sestavi novo vlado, se mu najbrž še ni dal, ker je potrebno, da se Badeni poprej še nekoliko dogovori z raznimi političnimi vodjami, da bode videl, če mu bode mogoče sestaviti novo vlado. Badenijeva vlada bode torej zopet nekako koalicijska.

Kielmanseggov ukaz glede političnih pravic uradnikov bode veljal tudi za srednješolske profesorje, nadalje tudi za ljudskošolske učitelje in uradnike državnih železnic, sploh za vsacega, kdor je količkaj zavisen od države. Vladni in nemško-liberalni listi opravičujejo ta ukaz mej drugim s tem, da v nekaterih drugih ustavnih državah uradniki celo volilne pravice nimajo. To opravičenje pa popolnoma šepa. Dokler ima uradnik volilno pravico, se mu mora pustiti neko svobodno gibanje, da mora to pravico tudi izvrševati. Če mu je dovoljeno kandidovati za poslanca, mora mu biti dovoljena tudi agitacija, seveda v postavnih mejah. Če pa Kielmansegg misli, da za upravo ni dobro, da se uradniki mešajo v politiko, naj pa predlaga tako premembo volilnega reda, da se jim odvzame volilna pravica.

Poljska gimnazija v Tešinu. — Po časopisih se je bila te dni raznesla novica, da bode država dovolila podporo novi poljski gimnaziji, ki se osnuje v Tešinu. Zaradi tega je pa bil nastal silen hrup v nemškonarodnem in nemškoliberalnem taboru. Tešinski mestni zastop je takoj sklenil neki protest proti osnovi te gimnazije, oziroma proti temu, da bi jo podpirala vlada. Sedanje razmere na tešinski gimnaziji se zde mestnemu zastopu popolnoma povoljne tudi za Poljake, ki pohajajo v obilnem številu v to gimnazijo. Nadalje slika mestni zastop poljsko gimnazijo kot veliko nevarnost za narodni mir. Vladni časopisi so na to oporekli, da bi vlada novo poljsko gimnazijo podpirati nameravala. Če pa Poljaki hočejo osnovati zasebno gimnazijo, tega seveda vlada ubraniti ne more. Mestni zastop je pa sklenil osnovati dvajset ustanov po 100 goldinarjev na sedanji nemški gimnaziji, da bi tako vanjo vabili slovanske učence.

Nemčija. — Minolo nedeljo so v Berolinu slovesno vložili temeljni kamen za narodni spomenik cesarja Viliema I. Knez Bismarck ni bil navzoč. Listina, ki se je vložila v kamen nazivlje ranjkega cesarja „Viljema velikega“, se častno spominja navdušenega sodelovanja nemškega naroda, zaslug cesarjeviča, kneza Bismarcka, Moltkeja in Rohna.

Italija. — Dan 20. septembra kot obletni spomin, ko so Italijani papežu vzeli Rim, hočejo Italijani slovesno praznovati, kot narodni praznik. Papež bo proti temu v prihodnjem konzistoriju odločno protestoval. Tudi sicer se protestuje proti temu izzivanji. Več katoliških časnikarjev, so kot zastopniki raznih mest v posebni spomenici izrekli papežu svoje največje nasprotje proti narodnemu prazniku dne 20. septembra. Papež je na to izrazil upanje, da se bo nameravana slavnost vršila mirno in ne bode povzročila nikakih neprijetnostij. Veselja nad zadnjimi volitvami v Rimu, izpalimi dobro za katoličane, ta slavnost ne bo kalila. Konečno je papež priporočil časnikarjem, da naj vrlo delujejo za sveto vero in cerkev.

Bolgarija. — O zamotanih bolgarskih razmerah vlada najrazličneje mnenje. Mej tem, ko se je zadnji čas z edne strani zatrjevalo, da hoče Rusija siloma urediti razmere v Bolgariji, se je z druge strani z lepa hotelo poravnati neprijazno razmerje mej Rusijo in Bolgarijo s tem, da se je svetovalo knezu, da naj se ne vrne več v Bolgarijo in se mu je že iskalo naslednika in se ob tej priliki tudi imenovalo več pretendentov. Knez se je sedaj vrnil, v Sredcu so ga slovesno sprejeli in zamotane bolgarske razmere so ostale stare. Rusija je premioljubna, da bi z reševanjem za njo premalenkostnega bolgarskega vprašanja kalila evropski mir. Ona hoče počakati na tihem, da se vse nezdrave bolgarske razmere naravno razmotajo. Kneza ona ne prizna, kakor znano; ta bo moral naposled torej uvideti, da mora iz Bolgarije; in ko se to zgodi, poskrbelo se bode, da postavnim potom dobi Bolgarska novega kneza in mir bode. Tudi avstro-ogerski vnani minister v svojem glasilu zatrjuje, da se hoče Avstro-Ogerska v reševanju bolgarskega vprašanja držati strogo berolinskega dogovora, in da se nima sicer povoda sedaj vmešavati v bolgarske razmere. Ona je torej prav tega mnenja glede bolgarskega vprašanja, kakor Rusija.

Ruski car in mir. — Car Nikolaj II. je odlikoval svojega poslanika v Parizu, barona Mohrenheima, povodom 50letnega službovanja z Vladimirovim redom I. reda, in mu tem povodom javil, da je to odlikovanje s tem zaslužil, ker je mnogo pripomogel k temu, da se je občni mir utrdil in se tako izpolnila želja, katera je to li ljuba carjevemu srcu. — Kakor že večkrat, je sedaj zopet ruski car izrazil najtočnejše svoje miroljubnost.

Obrtnija.

Tiskarski firneži.

(Konec.)

Od kar se smolno olje dobiva v večji množini, se navadno lanenemu kuhanemu olju pridene nekaj smolnega olja. Slabše tiskarske barve se pa tudi narejajo le s porabo smolnega olja, smole in mila. Vzame se navadno 10 delov smolnega olja, 4 dele smole in pa 1 del rumenega ali belega mila. Ti firneži se napravijo, da se v smolnem olju najprej z ogrevanjem raztopi smola, po tem pa še milo. Razmerje mej smolnim oljem, smolo in milom pa ni stalno. Lahko jednega ali drugega nekoliko več ali manj vzamemo, kakor je povedano, kakeršen firnež že hočemo imeti. Če hočemo imeti gostejšega, primešamo več smole in mila.

Naprava tacih firnežev s kuhanim lanenim oljem je jako priprosta. Stopi se smola, toliko da se kadi, pridene se razrezanega mila in naposled kuhanega lanenega olja, po tem se vse močnejše razgreje, da se vse bolj stopi, dobro premeša in firnež se vroč dene v sode, v katerih se počasi ohladi, pri čemer vse plavajoče trdne stvari padejo na dno. Včasih se pridene zmesi, ki se kuha tudi manganskoboratnega firneža. Za boljšo vrsto firneža se vzame 100 delov lanenega olja, 25 delov smole, 4 dele smolnega mila in 6 delov manganskoboratnega firneža. Za slabše se pa vzame na jednako množino skoro trikrat toliko smole in dvakrat toliko manganskoboratnega firneža, ter nekaj več mila. Večkrat se pa polovico kuhanega lanenega olja zamenja s smolnim oljem, kakor smo že višje povedali, drugo razmerje pa ostane nepremenjeno.

Firneži za časopise pa morajo biti po ceni in se hitro sušiti. Da niso predragi se zanje rabi surovo olje, katero se pa s tem zgosti, da se mu pridene nekaj trpentina. Ti firneži se zopet tako napravijo, da se najpoprej stopi smola, potem pridene smolno olje, na to mila in naposled trpentina. To se dve uri kuha in vedno meša, potem se pa narejen firnež dene še vroč v sode. Za boljše take firneže vzame se 28 delov lanenega olja, 48 delov smolnega olja, 42 delov smole, 1 del smolnega mila in 1 del gostega trpentina. Za slabše firneže vzame se manj lanenega olja, druga pa v enakem razmerji.

Tiskarsko črnilo se naredi, če se v tiskarski firnež natere (nariba) saj. Ker so pa saje drage, vzame se za tiskarsko črnilo manj in slabših saj, za boljše barve se pa vzame več in boljših saj. Prvi tisk je videti sivkast ali rujavkast, poslednji pa popolnoma črn. Večkrat se hoče imeti črnoder tisk in za to se pa primeša črnilu nekaj indiga ali pariškega modrila.

Trenje saj s firnežem vršiti se mora skrbno, da se saje popolnoma enakomerno razdele. Za to trenje imajo posebne stroje, kateri se gonijo z roko ali pa tudi z gonili.